

CONCIO SECUNDA.

Dominus tecum (Luc. 1).

Tanta hodie Mariani uteri appareat gloria, ut eum superbum vocitet D. Zeno: *superbus*, inquit, *emicat venter Verbo* (ser. 3 de nat. *Mariæ*). Crediderim, sanctum hunc Antistitem meminisse illius Isaie vaticinii hodie præsertim M. Virgini aptandi: *ponam te in superbiam sæculorum*, seu ut legit Pagninus, *ponam te in gloriam æternam* (Is. 60); hodie enim *Mariæ* uterus in superbiam ponitur et æternam sibi conciliat gloriam, cum Patris æterni Verbum in eo incarnatur, et in eo manet per unionem hypostaticam: *Dominus tecum*. Verum est, Deum ante Verbi incarnationem in *Maria* fuisse per essentiam, per præsentiam, per potentiam, per gratiam et per singularem protectionem; nunc autem, o rem mirabilem et omnibus sæculis commemorandam! Angelus, qui omnibus his modis Deum *Mariæ* inesse probe sciebat, eum novo, glorioso et portentoso quodam modo in illa futurum annunciat, per incarnationem scilicet et per unionem ejus cum humana natura, quæ in utero *Mariæ* fieri debet. *Dominus tecum*. Contemplemur nunc Verbum æternum non in sinu Patris, sed in ventre matris; explicemus modos mirabiles, quibus Christus *Mariæ* inest. *Ave*.

Mihi audire videor angelum cælesti majestate dicentem *Mariæ*: *Dominus tecum*. Jamvero optarom, ut explicaret mirabilis ille nuncijs, quomodo Dominus est cum illa! Dicit, quaeso, Angele Dei, quomodo cum *Maria* sit Dominus? *Dominus tecum plus quam tecum* (S. Aug. serm. 18 de temp.); Dominus, ut vice angeli loquitur Augustinus, est cum *Maria* plus quam cum ipso angelo nunciante. Angelus est cum Christo, ut Verbo, quo fruitur, et cujus possessione beatificatur: magis tamen Christus in *Maria*, quam in angelo, quia Christus in ea est ut in throno,

ut in templo et ut in paradiso. Christus rex erat, sacerdos erat, Deus erat. Si rex, ubi thronus? Si sacerdos, ubi templum? Si Deus, ubi paradisi? *Maria* utique est thronus hujus regis, templum hujus sacerdotis et paradisi hujus Dei; ut enim jam videbimus, Christus est in *Virginis* utero 1. ut rex in throno suo; 2. ut sacerdos in templo suo; 3. ut Deus in paradiso suo. Ecce quomodo Christus est in *Maria*: *Dominus tecum*.

I PARS.

Christus est in B. Virginis utero, ut rex in throno suo.

Christus, qui *Dominus dominorum est et Rex regum* (Apoc. 17, 14), tres habuit thronos, inquit Doctor Seraphicus (in Ps. 88). Primum in cælo, ubi, ut Verbum in Patris æterni sinu, velut in gloriae suæ throno residet: *qui est in sinu Patris* (Joan. 1. 18). Secundum in Ecclesia militante, ubi usque ad mundi finem per specialem protectionem permanebit: *thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi* (Hob. 1). Tertium in sinu *Mariæ*, qui fuit thronus, quem sibi elegit, thronus quem sibi fecit, thronus in quem intravit et thronus in quo novem mensibus mansit. Ut magnam amoris potestatem indicarent antiqui, illum una manu piscem, altera vero spicas et flores tenentem pingebant, ut inde quidquid maris litoribus, aut terrarum finibus clauditur, amori tributum pendere ac illius imperio subdi manifestarent. At latior adhuc amoris patet ditio, ampliores sunt potestatis ejus termini; etenim ipsi quoque cælo tantum imperat tributum, ut ex tribus quæ in Deo sunt personis, unam sibi dari præcipiat, quæ quidem amori et ex amore data est; nam ut ait dilectus discipulus, *sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (Joan. 3, 16). Hic autem Dei Filius in hunc mundum veniens, regalem thronum in B. *Virginis* utero sibi elegit; *rex cæli*, inquit Albertus Magnus, *Mariam in solium gloriae sibi elegit* (q. 15 sup. *Missa*). Hunc suum thronum ebore candidiorem, auro di-

tiorem, margaritis pretiosiore et omnibus aliis regalibus solum pulchriorem effecit. Mariæ dixit Angelus, eam apud Deum invenisse gratiam: *invenisti gratiam apud Deum* (Luc. 1, 30); quam gratiam? respondet Guericus abbas: *Mariæ singularem præ omnibus electis invenit gratiam apud Deum, ut vide licet Dei conciperet et pareret Filium; atque ex ebore corporis ejus thronum sibi virtus Altissimi sine manibus exscinderet gloriosum* (ser. 1 in Annunc.). Quibus verbis patet, quod duplicem, specialem et insignem gratiam invenit Mariæ; *prima* est, quod eam Deus præ ceteris omnibus ex gratuita dilectione elegerit in matrem suam; *secunda*, quod ex carne ejus, quasi ex ebore, præclarum et pretiosum thronum sibi elaboraverit: *atque ex ebore corporis ejus thronum sibi virtus Altissimi sine manibus exscinderet gloriosum*. Unde si rex Salomon fecit thronum de ebore grandem (III Reg. 10, 18), verus etiam Salomon Christus de ebore corporis Mariæ thronum sibi fecit grandem et magnificentum, de quo convenientius, quam de Salomonis throno dicitur, quod *non est factum tale opus in universis regnis*. Hunc thronum sibi fecit Verbum æternum et in hunc thronum intravit, cum naturam humanam assumpsit: *fecit thronum*, inquit Petrus Damiani, *uterum videlicet intemerate Virginis, in quo sedit illa majestas. Felix thronus, in quo sedit Dominator Dominus, in quo et per quem non solum omnes, sed omnia renovantur* (s. de Nativ. Virg.). Cum Mariam salutavit angelus, hæc *turbata est in sermone ejus*. Turbatur Maria vel ob angelicæ majestatis fulgorem, vel ex pudore virgineo, vel etiam, ut ait D. Laurentius Justinianus, turbatur ex tam honorifica salutatione in sui laudem facta, ac ex tot magnalibus, quæ de se audierat; tanta enim ejus erat humilitas, ut eum laudaretur ab angelo, torqueretur in corde. Verum aliam rationem commotionis Mariæ nostro proposito congruentissimam adducit sanctus Petrus Chrysologus: *Mariæ, inquit, turbata est, quia in ingressu angeli sensit divinitatis ingressum* (ser. 143). Sicut enim die Palmarum commota est universa civitas Jerosolyma (Matt. 21, 10), cum in eam Christus triumphans et tanquam rex

ingressus est, ita et turbata est Maria, quia cognovit Christum regem et totius mundi imperatorem in ipsius utero, velut in throno suo, mox suscipiendum: *turbata est, quia sensit divinitatis ingressum*. In sinu Patris ab æterno erat Christus ut Verbum: ibi inenarrabili et incomprehensibili fruebatur beatitudine, ibi a mundi creatione angelorum erat beatitudo; at hodie, ut loquitur D. Thomas a Villanova, *Virgo suis eum precibus traxit e caelo, hæc suis meritis et virtutibus caelum invasit* (de part. Vir.): verum quidem, quod Maria incarnationem Verbi nec de condigno, nec de congruo meruerit, quia utrumque meritum requirit gratiam; gratia autem supponit incarnationem factam, aut faciendam; nam ex ordinatione divina omnis gratia est a Christo et per Christum: *gratia Dei per Jesum Christum* (Rom. 7, 21); ac proinde Verbi incarnationem Maria non meruit, nec mereri potuit de potentia Dei ordinaria. Posito autem divino decreto de futura Verbi incarnatione, meruit de congruo Maria, quod in Christi Matrem eligeretur et quod Verbum in ejus utero incarnaretur. Et in hoc sensu ait S. Thomas a Villanova, eam suis precibus et meritis Verbum in sinum suum attraxisse: *hæc Virgo suis eum precibus traxit e caelo*, eumque in sinum suum, veluti in thronum, sola Maria trahere et suscipere meruit, ut ait D. Augustinus: *sola meruit Deum et hominem paritura suscipere, facta thronus Dei et aula Regis æterni* (serm. de Assumpt.). Tanta erat pulchritudo Mariæ ratione virtutum et meritum ejus, ut Verbum æternum ejus amore captum dixerit: *averte oculos tuos, quia ipsi me avolare fecerunt* (Cant. 5). Quæ verba explicans præfatus Antistes, ait: *unde, aut quo avolare, nisi a sinu Patris in uterum Matris?* (Ubi sup.). O mirabilem potentiam virtutum et meritum Mariæ, quæ Verbum increatum in sinum ejus attraxerunt et volare fecerunt! in sinum ejus volavit, in eum intravit et velut in regio suo throno novem mensibus mansit; ipsa enim est quasi columna nubes, in qua Deus suum thronum posuit. *Mariæ, inquit Doctor Seraphicus, est thronus Dei; ipsa enim est columna nubes*. Hic est thronus, in quo rex gloriæ Christus sedit et habitavit:

rex desideravit gloriam tuæ pulchritudinis, inquit Andreas Cretensis; rex amavit divitiis tuæ virginitatis et in te habitavit (Orat. 2 de dorm. B. V.). Mariam alloquens Dionysius Carthusianus, ait: *nihil sic singulariter, sic mirabiliter potest dici Dei thronus, quemadmodum venter tuus benedictus, quia mansit in te tota divinitas corporaliter* (de dignit. Mar. 22). Cælum, terra, mare et omnes creaturæ aliquo sensu dici possunt Dei thronus, puta, quia Deus in omnibus est et omnia implet per essentiae suæ immensitatem; Maria modo specialiori et eminentiori Dei thronus dicitur, quia in ejus utero Deus incarnari, homo fieri et corporaliter manere dignatus est. Unde Maria a D. Damasceno vocatur *sedes ejus qui nullo capitur loco* (Orat. de dormit. B. M.); ideo etiam S. Ildephonsus eam *solum gloriæ Dei* appellat (ser. 8 de Assumpt.). Et Hugo cardinalis ait, Mariam esse solum excelsum et elevatum quod vidit Isaias (6, 1): *vidi, inquit Propheta, Dominum sedentem super solum excelsum et elevatum*. Illud solum varii varie explicant, at præfatus cardinalis ait: *per solum excelsum et elevatum intelligitur B. Maria, in qua Christus diu sedit et requievit*. O solum sublime! o thronum mirabilem! Sancta miratur Ecclesia, quod in Maria inhabitare Deus non horruerit: *non horruisti Virginitis uterum*. Horruisset Verbum æternum in Theresiæ, Agnetis, Barbaræ et aliarum sanctarum Virginum utero incarnari, quia hæ omnes originale peccatum contraxerant; in Mariam autem intrare et in ejus utero carnem assumere non horruit, quia hæc originale non contraxit peccatum et purissimis Virginitibus purior fuit; non horruit quidem Virginitis uterum, quin contra in eo incarnari elegit, in eum intravit et in eo, velut in throno, diu mansit et requievit: *per solum excelsum et elevatum intelligitur B. Maria, in qua Christus diu sedit et requievit*. Miror, Christum non horruisse Virginitis uterum et in eo, velut in throno suo novem mensibus requievisse; ast miror magis, quod idem Christus in corpora nostra intrare et in iis aliquandiu manere velit, quotiescumque sacram Eucharistiam sumimus: *qui manducat meam carnem, inquit, et bibit*

meum sanguinem, in me manet, et ego in eo (Jo. 6). Cum sacram sumpsimus Eucharistiam, non in nobis est Christus solum per charitatem, sed per seipsum, ac per veram et realem suæ carnis, siquæ sanguinis communicationem: *qui edit et bibit carnem et sanguinem Domini, in ipso manet Domino, et Dominus in ipso. Contemperatio fit nova, et super rationem, ita ut sit Deus in nobis, et nos in Deo*; sic Theophylactus. Quod familiari similitudine explicat S. Cyrillus, dicens: *sicut si quis liquefactæ cere aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum commisceat necesse est; ita si quis carnem et sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso et ipse in Christo inveniat* (in Joan. 4, 34). O nos felices nimium, quod idem Christus, qui in Mariæ incarnatus est utero, ad nos veniat et intra nos maneat! o invisibilis conditor mundi, quam mirabiliter agis nobiscum! o ineffabilis gratia! o admirabilis dignatio! o amor immensus homini singulariter impensus! Unde hoc nobis, quod Dominus noster veniat ad nos? *Unde hoc mihi, inquit piissimus Thomas a Kempis, ut venias ad me? quid ego sum, ut præstes mihi teipsum? quomodo audet peccator coram te apparere? et quomodo tu dignaris ad peccatorem venire?* (De inuit. Chr. 4, 2). Mira quidem res et humanum superans intellectum, quod Christus verus Deus et homo sub modica specie panis et vini ad nos venire, et in nobis habitare dignetur. Letamini et exultate in Domino, qui tantum nobis beneficium impendit; verum et Christo venturo hospitium præparato, magnaque cum sollicitudine ad illum recipiendum corda et corpora vestra aptate. Heu! si Noë vir justus in arcæ fabrica centum annis laboravit, ut cum paucis salvaretur; si Moyses arcam ex lignis imputribilibus fecit, quam et mundissimo vestivit auro, ut tabulas legis in ea reponeret; quanto magis laborare debemus, ut Christo totius mundi conditori paremus hospitium! Puritate, humilitate et omnibus virtutibus affluebat Maria, cum in ejus utero Verbum incarnatum est; omnium similiter virtutum exercitio indesinenter vacate, ut digni efficiamini ad recipiendum eundem Chri-

stum, qui in B. Mariæ Virginis utero fuit, sicut rex in throno suo: *ac etiam sicut Pontifex in templo suo.*

II PARS.

Christus est in B. Virginis utero, ut sacerdos in templo suo.

Christus in hunc mundum venit, ut Pontificis munus obiret; hic fuit Pontifex, qui introivit semel in sancta, et qui corporis sui sacrificium pro humani generis salute obtulit Patri. Unde eum Pontificem magnum vocat D. Paulus: *habemus ergo Pontificem magnum* (Heb. 4, 14). Nec solum in ara crucis Pontifex fuit, etiam in B. Virginis utero, qui fuit *templum*, in quo Christus habitavit; *templum*, quod sanctificavit; *templum*, in quo nuptias cum natura humana contraxit; et *templum*, in quo nos æterno Patri reconciliavit. De Beatæ Virginis utero sancta canit Ecclesia, quod Dei templum extiterit: *templum Dei factus est uterus nescientis virum*. Hoc fuit sanctissimum, mundissimum et charitatis auro fulgentissimum templum, in quo Christus ut Pontifex habitavit: *Christus*, inquit S. Bernardus, *in Mariæ habitavit, ut Creator in mundo, ut Pontifex in templo* (ser. de B. Mar.): et, ut loquitur Dionysius Alexandrinus: *Christus in sancto suo tabernaculo non manufacto habitavit, quod est Deipara; illic enim ipse rex gloriæ factus est Pontifex* (in cap. 9 ep. ad Heb.). Christus ante incarnationem et ut Verbum, preces fundere, sacrificia offerre et alia sacerdotis munia obire nequibat; in B. V. utero sacerdos factus est, in eo ut sacerdos inhabitavit et in eo ab instanti conceptionis pro mundi salute oravit, seipsum Patri in sacrificium obtulit, aliaque summi sacerdotis officia adimplevit. O mirabilem sacerdotem, qui in Mariæ utero sedet veluti in templo, in quo habitat, ac etiam *veluti in templo quod sanctificat! Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus* (Ps. 45). Quod est illud templum, quod Deus sancti-

ficavit? Maria utique, ut ait S. Gregorius Thaumaturgus: *Mariæ, inquit, est animatum Dei templum, quod Christus sanctificavit*. Sicut olim templum Salomonis Deus sanctificaverat: *elegi et sanctificavi locum istum*, ita inquit D. Ambrosius, Maria est templum animatum, quod per suam præsentiam Christus sanctificavit: *sibi sacravit templum pudoris, honestatis et puritatis* (de instit. virg.). Maria est etiam templum, in quo *Verbum divinum nuptias cum humana natura contraxit*. Gabriele internuncio mirabiles in Virginis utero nuptiæ celebratæ sunt, quibus humana natura cum divino Verbo in eadem persona indissolubili nexu copulata est: *in utero virginali*, inquit sanctus Augustinus, *Deus nature humane, tanquam sponsus sponsæ copulatus est* (in Ps. 18). In hoc connubio sponsus fuit Verbum, et sponsa natura humana, quæ illi indissolubili et æterno vinculo unita est. Sicut enim de viro et muliere legitur Genesios secundo: *erunt duo in carne una*; ita de his sponso et sponsa, id est, de Verbo divino et natura humana dicitur: sunt duo in persona una, seu sunt duæ naturæ, divina et humana, in una divini Verbi persona, quæ sustentantur et terminantur: natura enim humana Christi, loco propriæ hypostasis, divinam Verbi hypostasim summo Dei beneficio adepta est. Has nuptias late explicat S. Gregorius Papa (no. 38, in Ev.), dicens: « tunc Deus Pater Deo Filio suo nuptias fecit, quando hunc in utero Virginis humanæ naturæ conjunxit; quando Deum ante sæcula fieri voluit hominem in fine sæculorum. Atvero quia ex duabus personis fieri solet nuptialis ista conjunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, ut personam Dei et hominis redemptoris nostri Jesu Christi ex duabus personis credamus unitam. Ex duabus quippe, atque in duabus hunc naturis existere dicimus; ex duabus personis compositionem credi, ut nefas vitamus ». Mirabile quidem hoc conjugium, in quo Verbum æternum est sponsus et natura humana sponsa, cui indissolubili nexu Verbum unum est, quia naturam quam semel assumpsit, nunquam dimisit. Jamvero in quo templo celebratæ sunt hæ nuptiæ? In Mariæ Virginis utero, qui, ut ait S. Bernardus, fuit templum sacratissimum, a Deo prædestinatum et

electum ad tales nuptias celebrandas. *Jam ergo uterum tuum, Domina, velut sacratissimum Dei vivi templum totus mundus veneratur, quia in eo salus mundi initiata est, ac predestinata a seculo nuptias Virgo cum Virgine prælibavit.* O mirabile templum, in quo hæc nuptiæ factæ sunt! Fuit etiam uterus Mariæ templum mirabile, in quo mundi pax et reconciliatio cum Patre æterno facta est.

In hoc templo, ut subdit idem Bernardus: *ruptus est pax inimicitarum, quem inter cælum et terram protoplastorum inobediencia contraxerat; ibi confederata sunt terrenis cælestia et obviaverunt sibi in osculo pacis, quando in unam eademque personam concurrerunt divinitas et humanitas.* A quater mille annis inter cælum et terram concitatum ardebat bellum; Christus autem qui in hunc mundum venerat, ut humanum genus cum Patre æterno reconciliaret, Virginis uterum ut templum pacis elegit, in quo pacem nostram fecit et firmavit; in eo, ut ait S. Proclus, *communis pacis, libertatisque causa confecta est* (Orat. hab. in Conc. Ephes). Quæ inter terrenos reges fit pax, non vera pax, potius quædam belli censenda suspensio, seu induciæ; unde inita inter eos pace, sua non confringunt arma, nec belli apparatus totaliter abdicant, quinimo tempore pacis ad bellum denuo ineundum se præparant: e contra Mariæ uterus exiit templum, in quo pax constans et perpetua firmata est; exinde omnia sua Deus arma confregit: *factus est in pace locus ejus: ibi confregit potentias arcum, scutum, gladium et bellum* (Ps. 71). Ad perficiendam illam pacem sanguinem suum se in cruce fusurum promisit Christus; et Maria, ut simul cum Christo pacem nostram faceret, Christo sanguinem quem fusurus erat, largita est: *effundendum pro mundi pace sanguinem quem de corpore tuo Christus accepit, ac de te sumpsit quod pro te solvat*, inquit S. Eucherius. Unde eam mundi pacem et conciliatricem vocat S. Ephrem: *tu pax*, inquit, *tu salus mundi, tu universi terrarum orbis conciliatrix*. Ipsa est pax nostra non solum quia in ejus utero, veluti in templo, pax nostra firmata est, verum etiam quia ad pacem nostram stabiliendam

non parum contulit. O templum Deo dignum, in quo Christus ut Verbum inhabitavit, quod sanctificavit, in quo nuptias contraxit et pacem nostram fecit. Templum Dei nobilissimum ac perfectissimum fuit Maria et nos aliquo modo Dei templum esse docet D. Paulus, dicens: *templum enim Dei sanctum est, quod estis vos* (1 Cor. 3, 17). Templum Dei sumus, quia quandiu in statu justitiæ perseveramus, Spiritus Sanctus in nobis, sicut in templo suo, per suam gratiam inhabitat: et templum Dei sumus, quia cum Christum in Eucharistia sumimus, donec in statu gratiæ vivimus, in nobis aliquandiu sicut in templo suo remanet. Igitur cavendum, ut subdit D. Paulus, ne hoc templum violemus: *templum Dei estis et spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Templum Dei sumus et templum illud violamus, cum peccamus mortaliter: omne enim peccatum mortale Deum, seu Dei gratiam a nobis expellit. O quam multi templum Dei violant; quam multi mortaliter peccant! Jehu destruxit templum Baal, illud violavit et in eo cloacas fecit: *destruxerunt tædem Baal et fecerunt pro ea latrinas* (IV Reg. 10, 27); et quotidie fideles, non Baal, sed Dei templum violant, cum mortaliter peccant, et in templo Dei, seu in cordibus suis avaritiæ, luxuriæ et omnium vitiorum cloacas faciunt: imo et in eis idola erigunt. Ezechiel propheta in templi pariete depicta vidit omnia idola domus Israël: *universa idola domus Israël depicta erant in pariete in circuitu per totum* (8, 10); multi similiter animas suas, quæ sunt templum Spiritus Sancti, deturpant; plurimi hæc templa violant et in eis idola avaritiæ, idola superbiæ, idola concupiscentiæ, et aliorum vitiorum idola erigunt et delineant. Væ vobis qui templum Dei violatis, quia disperdet vos Dominus: *si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Templum Jerosolymitanum violaverat Antiochus, ideo a Deo percussus periit, et jamjam moriturus dixit: *nunc vere reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem. Cognovi ergo, quia propterea incenerunt me mala ista, et ecce perco tristitia magna in terra aliena* (1 Mach. 6, 12). Periit Antiochus, qui templum Jerosolymitanum violavit, et

peribunt omnes peccatores, qui animas suas, quæ sunt templum Spiritus Sancti, violabunt: *nam anima quæ peccavit, ipsa morietur* (Ezech. 18, 4); morietur quidem spiritualiter per peccatum mortale, quod animæ mortem spiritualem infert; ac morietur etiam morte æterna, si non convertatur. Cum itaque templum Dei sitis, ne illud templum violetis; potius illud magis et magis sanctificate; estote templa Dei sancta et pura, sicut B. Virgo, in qua Christus fuit ut sacerdos in templo suo; ac *etiam ut Deus in paradiso suo.*

III PARS.

Christus est in B. Virginis utero, ut Deus in paradiso suo.

De Christo propheticè dixit Psaltes regius, quod *a summo cælo egressio ejus* (Psal. 18), quod quidem de Christo ut Verbo recte intelligitur, quia a summo cælo quasi egressus est, ut in Virginis uterum veniret; verum de Christo etiam, ut homine, hæc verba intelliguntur, quia, ut homo, egressus est ab utero Virginis, qui uterum cælum et summum cælum, seu paradysus erat, *ratione* magnitudinis et capacitatis, *ratione* puritatis et integritatis, ac *ratione* beatitudinis et felicitatis. Cæli empyrei, seu paradisi, quanta sit capacitas et amplitudo, vix concipi potest: si enim terræ globus, qui in se maximus est, respectu firmamenti instar puncti esse videatur, quanta est capacitas cæli empyrei, quod et firmamentum et omnia alia corpora, tam celestia quam terrestria intra se claudit? Maxima certe et ineffabilis est capacitas paradisi, qui domus Dei est: *o Israël, quam magna est domus Dei* (Baruch. 3). Licet autem tanta paradisi sit magnitudo et capacitas, Maria tamen est paradysus ratione suæ capacitatis, imo et paradiso est capacior, quia, quem cæli capere non poterant, suo utero conclusit, et incomprehensibilem sui uteri circulo comprehendit; ut enim habetur in concilio Ephesino, *quis vidit, quis auditit unquam tale?*

incircumscrip-tus Deus uterum inhabitat; quem cæli non capiunt, venter complexus est Virginis (Cap. 7). Ante Verbi incarnationem Christus in cælo erat qua Deus et non qua homo; ideo cum Deus sit incomprehensibilis, eum cæli capere nequibant; hodie Deus, qui in se incomprehensibilis est, naturæ humanæ hypostatice utitur et fit homo in utero Virginis; ac proinde, cum Virginis uterum comprehendat hunc hominem qui est Deus, quem cæli capere non poterant, uterum Virginis toto cælo amplior et capacior dicitur. Imo Doctor Seraphicus Mariam non solum paradiso, etiam toto mundo capaciorem et quodammodo immensam vocat: *tu ergo immensissima Mariæ capacior es mundo: quia quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera factus homo* (in spec. B. V. 5). Quod prodigium admiratus S. Epiphanius, in hæc verba prorupit: *o uterum impollutum, habentem circumcælorum, qui Deum incomprehensibilem, in te vere comprehensum portasti! O uterum cælo amplio-rem, qui Deum in te non coarctasti!* (serm. de laud. Deip.). Est ergo Maria paradysus ratione suæ capacitatis; est etiam paradysus *ratione suæ puritatis*. Sancti Ecclesiæ Patres Mariam crebro *cælum* vocitant et cælum revera fuit, tum quia cælesti charitate arsit, tum quia in ea sicut in cælo, Deus suam sedem preparavit: *Dominus in cælo paravit sedem suam*. Ac potissimum dicitur *cælum*, ratione puritatis angelicæ et cælestis, qua fulsit. *Cælum est Mariæ*, inquit Doctor Seraphicus, *quia cælesti paritate abundavit* (Ubi sup.); idemque docet Ricardus a S. Victore dicens: *sicut cælum non est capax altius peregrinæ impressionis, ut loquuntur astrologi; ita nec Deipara, propter admirabilem ejus impeccabilitatem, nullam peregrinam levissimi etiam peccati impressionem unquam suscepit* (de Emman. 18). Supremum cælum, seu paradysus, aliis omnibus cælis purius esse videtur, quia hæc est civitas cælestis, quæ nihil sordidum recipit: *non intrabit in eam aliquod coinquatum* (Apoc. 21, 27). In tartarum velut in magnam totius mundi cloacam, omnes criminum sordes defluunt; in paradiso autem nihil immundum et inquinatum reperiri potest; unde cælestis illa civitas aurum

purum et mundum vocatur: *ipsa civitas aurum mundum, simile vitro mundo* (Apoç. 21): non ibi lutum, non ibi plumbum, aut contemptibile aliquid metallum; non ibi etiam argentum, vel aurum quod scoriâ habeat, sed aurum mundissimum instar vitri perlucidum: *aurum mundum simile vitro mundo*. Cœlesti autem huic Jerusalem, seu paradiso, in hoc similis fuit Maria, cujus tanta fuit puritas, ut ea major sub Deo intelligi nequeat: *decuit Virginem ea puritate nitere, qua major sub Deo nequit intelligi* (S. Ansel. de *Concept.* V. 18); in eam non intravit aliquid co inquinatum; fuit aurum semper mundum, quod nullam unquam, sive originalis, sive actualis peccati scoriâ habuit; hæc in terra vivens immunda, ne minimâ quidem immunditiæ maculam contraxit, in toto vitæ ejus decursu nec unum opus, nec unum verbum, nec una cogitatio reperiri potest, quæ a divina lege et voluntate deviarit, aut discreparit. Ipsa tandem est paradiso ratione suæ puritatis et in ea veluti in paradiso purissimo commoratus est Christus: *bene paradiso Virginis uterus fuit, quem Spiritus Sanctus tanta gratiarum ubertate profundit, quod Dei Filio factus est paradiso deliciarum*. Quum autem Maria fuerit paradiso ratione puritatis, *fuit etiam paradiso ratione beatitudinis et felicitatis* (Rich. a S. Laur. de *Laud.* V. 12). De Christo dicitur, quod de paradiso exiverit: *ego sicut aqueductus exiit de paradiso* (Eccl. 24, 41). Ante incarnationem de paradiso egredi non poterat Christus ut homo, cum nondum esset homo, nec etiam ut Deus, cum Deus ratione suæ immensitatis in omnibus locis semper necessario sit, nec de aliquo loco egredi valeat; quomodo ergo Christus exiit de paradiso? Hoc dubium solvit Richardus a S. Laurentio, dicens: *exiit de paradiso, id est, de Virginis utero* (Ubi sup. 1); quo ut ex paradiso exiit Christus quando natus est et in quo sicut in paradiso mansit, quandiu in eo commoratus est, quia in eo cœlesti semper beatitudine potitus est. Sicut enim cœlum empyreum proprius locus est beatitudinis, ubi Deus beatis clare et faciliter se manifestat, ita sanctissimus Mariæ uterus, primus locus fuit, in quo Deus permanenter clarum et beatificam sui visionem animæ

Christi communicavit. In Christo homine duplex fuit beatitudo, uti docet D. Thomas, una increata et alia creata; ratione unionis hypostaticæ fuit beatus beatitudine increata, sicut ratione talis unionis est Deus; ast præter hanc beatitudinem increatam oportuit, inquit D. Thomas (3 p. q. 9, ar. 2 ad 2), in natura humana Christi esse quandam beatitudinem creatam, qua frui crepuit Christus ab instanti conceptionis suæ, ut enim ait Richardus de S. Victore, *quod nos expectamus in consummatione, illi datum est in conceptione* (de *Eman.* 2, 22), seu illi data est ab instanti conceptionis beatitudo cœlestis, quam nobis dari expectamus, postquam omnia adimpleverimus et consummaverimus, quæ nobis Deus facienda proposuit. Mariæ uterum *paradisum voluptatis* vocat S. Ephrem (orat. de *laud. B. V.*); quomodo paradiso voluptatis dicitur uterus, qui potius carcer arctissimus, quam paradiso dicendus videtur? Hanc difficultatem explicat S. Petrus Damiani dicens: *locum voluptatis uterum Mariæ intelligo, in quo cumulavit omnes deliciarum delicias* (ser. 11). Jamvero quomodo in Mariano utero inveniuntur deliciæ? in eo quidem omnes deliciæ, quia in omnes eo est Christus Dominus, qui est objectum beatitudinis et principium omnium deliciarum paradisi; et in utero Virginis omnes etiam sunt deliciæ, quia in ea Christus ab instanti conceptionis paradisi deliciis fruitur. Christus enim a conceptionis suæ exordio, non solum hominum, etiam angelorum caput fuit, in illos influens gratiam et in istos gloriam; unde angeli jussi sunt eum adorare: *cum introduxerit primogenitum in orbem terræ, dicit: et adorent eum omnes angeli Dei* (Hob. 1, 6). Ideo cum Christus ab instanti conceptionis et in utero Virginis caput fuerit angelorum et in eos influxerit gloriam et beatitudinem, certum est, quod et ipse in Virginis utero gloria et cœlesti beatitudine perfectus potitus sit, quam ipsi angeli, quorum fuit caput; fuit ergo Christus in Virginis utero, non solum sicut in throno et templo suo, verum etiam sicut in paradiso suo. Miramini, quod Christus tot mirabilibus modis in B. V. utero extiterit; pariterque obstupescite, quod idem Christus ad vos veniat et intra vos ingrediatur, quotiescunque

S. Eucharistiam sumitis. Audite illum dicentem: *accipite et comedite, hoc est corpus meum* (Mat. 26); o quale prodigium, Christus realiter ad nos venit et a nobis manducatur! *o res mirabilis, manducat Dominum pauper servus et humilis!* est certe quod miremur, ac etiam quod nos probemus et quod ad recipiendum tantum hospitem corda et corpora nostra præparemus. *Probet autem seipsum homo*, inquit D. Paulus, *et sic de pane illo edat* (1 Cor. 11, 28). Probare et serio examinare seipsum quisque debet, ut videat, an in ipso quidquam existat, quod Christo venturo displicere possit; probare quisque se debet, ita quod in seipso nihil impurum, nihilque peccaminosum relinquat; probare quisque se debet, inquit Haymo, *ne forte unde alii accipiunt remedium, accipiat ille iudicium et damnationem*. Qui digne Christi corpus sumit, magnam gratiarum et bonorum spiritualium copiam percipit; *qui manducat indigne, iudicium sibi manducat* (1 Cor. 11); itaque probet quisque seipsum, ne corpus Christi sumat indigne. O quanta erat puritas Mariæ, quanta ejus humilitas et quanta charitas, cum in ejus utero Verbum incarnatum est! Nihil ea purius, nihil humilius, nihil charitate ardentius: has et alias Mariæ virtutes sectamini, ut non prorsus indigne Christum percipiatis; accedite cum fide viva, cum humilitate profunda, cum spe firma et cum charitate ardentissima, præparate corda vestra, ut digne Christum recipiatis et ipse vos in hoc mundo sua gratia et in cælo sua gloria replebit. *Amen.*

DE SANCTO FRANCISCO DE PAULA

CONCIO UNICA.

Psallemus virtutes tuas (Psal. 20, 14).

Nonnullos in quibuslibet sæculis homines magnifica Deus exornavit sanctitate, ac heroicis ditavit virtutum prærogativis, ut essent quasi præclara specula, quæ alii contemplantur et veluti publica omnium virtutum exemplaria, quæ alii imitentur. Prima nascentis Ecclesiæ sæcula suos habuere apostolos, suos martyres, suosque præclaros confessores; subsequētia vero suos admirata sunt Doctores illustrissimos, necnon varios diversorum ordinum sanctissimos institutores; novissimis autem temporibus, inter alios pereximiæ sanctitatis viros apparuit. S. Franciscus de Paula, qui præcellentissimum mansuetudinis, humanitatis, charitatis, ac omnium virtutum speculum et exemplar non solum filiis suis spiritualibus, verum et omnibus fidelibus extitit. Natus est in Calabria, ubi prima Ordinis *M-nimorum* posuit fundamenta; Siciliam adit, ubi imperavit ventis et mari; Neapoli transit, ubi Ferdinando regi plurima prædixit; Romam invisit, ubi a summo Pontifice honorifice exceptus est; in Galliam tandem se contulit, ubi sanctissime in Domino obdormivit; et in omnibus præfatis locis mirandis effulsit virtutibus, quas nunc enarrare et psallere intendimus: *psallemus virtutes tuas. Ave.*

Hominum imprudentium, superbiorum et inconstantium aut falsa aut nulla est virtus; quia *imprudentes* virtuti nimium severe insistere solent; *superbi* exteriori tantum et apparenti vacant virtuti; *inconstantes*, qui ut luna mutantur, a virtutis exercitio quod susceperunt, facile desciscunt. Ex christianis autem alii quidem severam, claram et gloriosam, et alii

ferventem sectantur virtutem; attamen non raro contingit, *imprudentes* esse eos, qui severam virtutem profitentur, *superbos* fieri eos, quorum virtus innotescit, et *inconstantes* eos, qui virtuti ferventi, seu qui nimio cum fervore virtuti adherent. S. Franciscus, cujus jam virtutes psallimus, in virtutum exercitio fuit prudentissimus, humillimus et constantissimus; virtus enim ejus fuit maxime austera, clara et fervens; fuit *austera*, sine imprudentia; *clara*, sine vanitate; *fervens* sine inconstantia. 1. Sancti Francisci virtus fuit austera absque imprudentia; 2. sancti Francisci virtus fuit clarissima, aliena a vanitate; 3. sancti Francisci virtus fuit fervens sine ulla inconstantia. Hæ sunt tres hujus concionis partes.

I PARS.

S. Francisci virtus fuit austera sine imprudentia.

1. Inter homines christianos, qui Christum crucifixum sequi profitentur, crucem amplectuntur pauci; perique enim jejuniare renuunt, injurias condonare nesciunt, passionum mortificationi vacare recusant, nimium divitiarum et creaturarum affectum e corde evellere negligunt; nihil tandem durum, nihil difficile, nihilque pravis suis affectionibus contrarium pro Christo facere, aut pati volunt. Hi virtutem sectari et suo simul corpori placere cuperunt; optarent simul et pietati adhærere et voluptati indulgere; vellent Christo crucifixo famulari et itidem carnis suæ illecebras fovere concupiscerent. Jam vero virtus, si vera sit, corporeas abjicit voluptates et austeritatem amat; hæc est flos celestis, qui non in terra suaviter viventium, verum in deserto penitentiarum invenitur, et est sanctus habitus, qui sine labore gravi comparari nequit: spiritualis enim vitæ magistri pro certo semper habuerunt, virtutem in arduis esse positam et cum austeritate conjunctam, nullumque eam assequi valere, nisi continue sibi vim facere contendat. Quod

probe noverat S. Franciscus, qui a teneris annis severam et arduam sectatus est virtutem, nec unico temporis momento deliciis, etiam licitis, cum vacasse seimus; toto vitæ suæ tempore vigiliis, jejuniis et aliis carnis macerationibus eum operam dedisse omnibus notum est. Et paucis verbis vitæ ejus austeritatem delineat *Surius*, dicens: cum juvenis adhuc esset Franciscus, Calabriamque incoleret, nunquam nisi nudis pedibus, etiam per glacies, nives (1), montes et acuta saxa, vepres, spinasque incoedebat. In pueritia, adulescentia, juventute, senectæ et decrepita etate, inter labores, jejunia, abstinentias, innumerasque corporis macerationes, eundem pene vivendi modum servavit. O magnam hujus sancti austeritatem! Non semel cum aliqua voluptate legi varios loquendi modos, quibus utebantur antiqui, ut virtutem austeram esse debere patefacerent. Eam sudoribus acquiri dicebat Xenophon: *virtuti sudorem proposituerunt Dii immortales* (2 de fact. et dict. Socrat.); eam inter rupes habitare aiebat Simonides: *virtus habitat in rupibus aditu difficillibus* (ap. Clem. Alex. Strom. 2). Eam Firmianus (de ver. cultu 4) spinis horrentibus circumdatam proponebat: *virtus est spinis horrentibus aspera*. Altas radices virtutem habere, quæ sine labore multo evelli nequeant, dixit Cicero: *virtus una est altissimis defixa radicibus*. Arduam esse ad virtutes viam dixit Seneca: *arduum in virtutes et asperum iter est* (de ira 2, 13). O qualem virtutis picturam! o qualem philosophiam! quæ quidem non placet hominibus concupiscentiæ, abdomini et libidini deditis; non aridet iis, qui mollibus vestiuntur, qui epulantur quotidie splendide et qui in bonis ducunt dies suos;

(1) Si tamen in iis regionibus glacies et nives reperiantur: constat enim per ea loca, sc. Italie meridionalis, rigidorem hyemem equiparari posse veri Italie septentrionalis; adeo ut illuc vix aut ne vix quidem aliquando decidat ac conspiciatur aliqua levissima nix. Hujusmodi temperatus aer multas sinit penitentiarum austeritates suscipere, quas in altis regionibus nullomodo vel non sine magno vitæ discrimine amplecti licet: ideo cavendam ne ex eo quod aliqui sancti alicubi perfecterant, regulam sumamus pro disciplina virtutis et perfectionis.

placuit et arrisit S. Franciscus de Paula, qui virtutem austeram amplexatus est et qui, ut alter Paulus, corpus suum durissime castigavit et in servitium relegit: *castigo corpus meum et in servitium redigo* (1 Cor. 9, 27). Non virtuti commoda, facili et suavi vacavit; imo per austeras virtutis et penitentiae semitas ambulavit, corpus suum castigavit et sicut praefatus apostolus, mortificationem semper et ubique circumtulit: *semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes* (2 Cor. 4, 10); sive enim esset in Calabria, sive in Sicilia, sive in Gallia, ubique duris flagellationibus, acerbis jejuniis, humi cubationibus et aliis multis macerationibus corpus suum cruciabat, semperque Christi mortificationem circumferebat, et per vitae suae austeritatem corpus suum hostiam viventem, sanctam et Deo placentem offerebat. Omnis terra demirabatur austeram virtutem quam sectatus erat S. Joannes Baptista, qui, cum adhuc esset puer, in altam recessit solitudinem, ubi diu remansit, *neque manducans, neque bibens* (Matt. 11), ut ait sacer Textus; et ut addit S. Bernardus, *perfecto neque vestiens, neque cubans* (ser. 1 de Nativ. Joan). Erat Joannes non manducans, quia paucissimo et vilissimo utebatur cibo; vescabatur enim locustis et melle silvestri,isque parcissime victitabat: erat non bibens, quia solius aquae haustu sitim extinguebat; erat non vestiens, quia hirsuta solum cameli pelle tegebatur; et erat non cubans, quia non in molli lecto, at humi decumbebat. O duram vivendi formam! o austeram hujus innocentis virtutem! cui similem sectatus S. Franciscus, a teneris annis in eremum se contulit, in qua per sexennium ab omni prorsus hominum conversatione semotus permansit; et atque ibi *neque manducans, neque bibens*, quia aliquibus solummodo vescabatur herbis et sola aqua ad sitim extinguendam utebatur; erat etiam non vestiens, quia non tam veste, quam duro cilicio carnem suam operiebat, et erat non cubans, quia non ei altus inerat lectus, quam nuda humus. Virtutis austeram quam sectabatur Franciscus talia fuere exordia; ipse semper ivit de virtute in virtutem et quo factus est etate provector, eo evasit ejus virtus austerior; mortificationem

non abdicavit cum solitudinem reliquit; toto vitae suae tempore corpus suum jejuniis, vigiliis, flagellationibus et aliis severae virtutis adventionibus castigavit; Christique mortificationem in corpore suo semper et ubique circumtulit. Omnis Christi virtus cum austeritate fuit conjuncta et aliquo semper rigore condita; si enim jejunavit, ita ejus acerba fuere jejunia, ut esuriam passus sit: *cum jejunasset quadraginta noctibus, postea esuriit* (Matt. 4, 2); cum oraret, ita orationi incubuit, ut in ea pernoctaret: *erat pernoctans in oratione* (Luc. 6, 12); si dilexit nos, tanta ejus enituit charitas, ut pro nobis pati et mori voluerit: *Christus passus est pro nobis* (1 Pet. 2, 21); cum se humiliavit, tanta ejus extitit humilitas, ut crucis patibulo affigi voluerit: *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* (ad Philipp. 2, 3); omnes tandem ejus virtutes arduae, heroicae et austerae dicendae; in iis semper aliquis rigor et aliqua austeritas eluxit. Sanctus autem Franciscus mortificationem Christi circumtulit; magistrum suum Christum imitatus simul cum ipso virtutem austeram sectatus est; omnesque suas virtutes gravi cum austeritate conjunxit. Etenim jejunavit non solum per aliquot dies, verum sexaginta ad minus annos et fere semper in pane et aqua; corpus suum flagellavit, non ita ut aliquantulum solum doloris pateretur, quinimo adeo ut illud creurentaret et pene excoxiaret; solitudinem adiit, nec aliqua recreatione ejus acerbiteratem mitigavit, continuis mortificationibus eam sibi duriozem et acerbiozem fecit, ita ut omnium minimus nominari et reputari voluerit; Deum amavit ita ut per penitentiae rigorem pro eo quotidie moreretur. Ecce virtutem vere heroicam et maxime austeram; verum sancti Francisci virtus extitit austeram sine imprudentia.

2. Postquam D. Paulus ad severam nos hortatus est virtutem, monet nos, ut caveamus, ne virtuti nimis severae et durae imprudenter vacemus: *rationabile*, inquit, *obsequium vestrum* (ad Rom. 12). Quae verba explicans Doctor Angelicus, ait: *rationabile obsequium vestrum ita quod corporis afflictio non sit nimia, sed moderata et rationabilis*. Vacas virtuti

minus duræ, quam Deus et leges exigant? tepidus es. Virtutem nimis austeram et duram amplecteris, ita quod corpus nimium atteras? imprudens es. Hanc autem nimis duram et imprudentem virtutem viris piis et Dei amore ferventibus aliquando inspirat Satanas; cuiusque enim mores et propensiones explorat, ut aptos eis laqueos paret; et cum aliquos Dei amore ferventes videt, iis virtutis exercitia nimis ardua et importabilia inspirat, ut tandem nimio labore gravati et fessi, viam virtutis abiciant et vitii indulgeant. O quam imprudenter agunt qui malignis dæmonis suasionibus obtemperantes, duriores et acerbiores vitæ rationem suscipiunt! E contra, o quam prudens extitit S. Franciscus, cujus quidem virtus dura et austera, comite prudentia, non ultra corpus attrivit, quam Deus ab eo exigeret. Si alius ab eo pari gratia non præventus et a Deo ad tam sublimem perfectionem minime vocatus vellet toto vitæ suæ tempore absque ullo fere obsonii usu jejunare, nudis pedibus etiam inter nives et glaciis incedere, proprium corpus crebro flagellis cruentare et aliis duris virtutum exercitiis, quibus ipse indulsit, insistere, hic quidem imprudens foret neque rationabile ejus dicendum obsequium; in Francisco nulla se prodidit imprudentia, quia ad virtutes illas heroicæ et difficiles eum Deus vocavit, ut illum mirabile angelis et hominibus heroicarum virtutum spectaculum exhiberet. In antiqua lege prohibuerat Deus, ne aliquid ipsi sine sale offerretur sacrificium: *quidquid obtuleris sacrificii, sale condies* (Levit. 13). Cur omnem victimam sale condiri optabat Deus? ut doceat nos, inquit Doctor Angelicus, *quod sacrificium corporis nostri, quod ei in nova Lege offerimus, debet sale prudentiæ condiri* (in c. 12. ep. ad Rom.). Nonnulli, non Spiritus Sancti impulsu, potius proprio motu, vel dæmonis inspiratione ducti adeo gravibus se dedunt penitentiarum operibus, ut carnem suam non restringere, sed extinguere, non reprimere, imo opprimere velle videantur; hi plerunque in via virtutis corruunt, quia sacrificium suum sale non condunt; S. Franciscus sacrificium suum sale condidit, dum licet omnes ejus virtutes essent heroicæ et maxime severæ,

talis austeritas sancta prudentia præstabat respectu virum ejus et voluntatis Dei; erat prudens respectu virum ejus, quibus a Deo præditus ad duriora quæque perferenda confortabatur; erat etiam prudens respectu voluntatis Dei, quia a Deo ad virtutem austeram et duram vocabatur, ut hac via ad altissimum sanctitatis fastigium firmo gradu conscenderet. O mirabiles S. Francisci virtutes, in quibus magna austeritas simul cum prudentia copulata est! o sacrificium vere sapientiæ sale conditum. Suadet Spiritus Sanctus, ut gravibus mortificationibus nostra affligamus corpora; vultque, ut quisque corpus suum, veluti servum vel asinum inspiciat et male accipiat. Servi et asini multum onerantur, vilissime et parce nutriuntur, virgis sæpe vel fustibus percutiuntur et semper aspere tractantur: eodem plane modo vult Spiritus Sanctus, ut erga nostra nos geramus corpora: *cibaria*, inquit, *et onus asino, panis et disciplina et opus servo*. Nihilominus mox cautelam adjicit, dicens: *verum sine judicio nihil facias grave* (Eccli. 33, 25); seu graves penitentias et mortificationes extraordinarias sine judicio et imprudenter nunquam suscipias: sub tali cautela ac cautione sanctus Franciscus vitam et virtutem austeram suscepit: verum quidem quod corpus suum, velut vile animal, aut sicut servum torserit; illud enim crebro flagellavit, illud cibavit raro, illudque innumeris mortificationibus cruciavit; tamen in his omnibus prudentissime se habuit, quia nil sine Dei inspiratione et majorum suorum judicio molitus est; ideo fatendum virtutem ejus fuisse austeram sine imprudentia. *Virtus autem ejus fuit etiam clara et gloriosa sine vanitate.*

II PARS.

S. Francisci virtus fuit clarissima sine vanitate.

I. Licet virtutes nostras ex superbiæ motivo hominibus prohalare sit nefas, eas tamen manifestari et notas fieri exoptat Christus, ut qui eas auscultati fuerint, ad recte vivendum et

ad Deum laudandum moveantur: *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est* (Matth. 5, 16). Omnium quidem hominum virtutes lucere optat Christus, ac eorum præcipue, quos in Ordinum religiosorum institutores et patriarchas elegit; eorum virtutes non sub modico poni, at super candelabrum extolli vult, ut omnibus, qui in domo sunt, luceant, et sic præfulgentissimas Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci Assinatis et aliorum sanctorum institutorum virtutes esse enarravit, et ne alio nostra declinet oratio, unum nunc intueor S. Franciscum de Paula Ordinis Minimorum institutorem, cujus virtutes clarissimæ et fulgentissimæ extitere. Lux virtutum ejus coram omnibus luxit hominibus; luxit summa ejus paupertas, luxit virginea puritas, luxit charitas ardentissima, luxit portentosa ejus penitentia; omnes denique ejus mirabiliter eluxere virtutes; non solum fratribus, etiam principibus, prælatis et summis Pontificibus, non tantum in uno aut altero privato oppidulo, verum etiam in omnibus totius orbis provinciis et regnis; non aliquibus tantum personis, verum et omnibus fere hominibus, qui tanti viri virtutes et merita contemplati ac demirati sunt. Unde sanctus hic patriarcha fuisse videtur portentosus quidam cometa, ad quem contemplandum et mentem et oculos quisque convertit, et cujus splendidas ac claras quisque demiratur virtutes; quæ clariiores et fulgentiores apparuerunt per futura, quæ prædixit, per mysteria profundissima, quæ explicavit, et in primis per innumera miracula, quæ operatus est. Moysi, Petro, Paulo et aliis multis sanctis viris dedit Deus potestatem miracula operandi, ut per ea virtutes illorum clariiores, fulgentiores et coram hominibus mirabiliores redderet: fulgor miraculorum in virtutes illorum novum splendorem infundebat et illas longe lateque coruscantes, ac coram populis clariiores et gloriosiores præstabat. Jamvero quidquid aliorum sanctorum virtutes claras, spectatas et commendabiles reddidit, in uno reperiri videtur Francisco, cujus tot miracula, quot opera extiterunt. Mirati sunt Israëlita Moysen percipientem petram et aquas educentem. *Eduxit aquam de petra et deduxit*

tamquam flumina aquas (Ps. 77, 16). Franciscus vero, velut alter Moyses, ter baculo aridam percussit terram, et ex ea tres exiere fontes, qui aquam in abundantia dederunt. Obstupuerunt et demirati sunt rex Nabuchodonosor, ac regni ejus proceres Danielem cum sociis in accensa fornace commorantes, nec aliquid ab igne detrimentum patientes; non minus autem mirabile censeatur, Franciscum in accensam fornacem intrasse, in medio flammarum ambulasse, in iis tantum temporis quantum ad aliquas ruinas resarciendas necessarium erat, remansisse, et tamen nec unicum vestis ejus filum crematum fuisse. Mirati sunt populi sanctum Gregorium Thaumaturgum, qui potestate a Deo sibi tradita montem unum miraculose e loco suo movit; pariter ad Francisci preces recesserunt montes, quantum necesse fuit, ut daretur spatium sufficiens ad magnum conventum construendum. Si aliqui sancti super undas ambulaverunt, Siciliae fretum Franciscus, strato super fluctibus pallio, simul cum socio transiit. Si sanctorum alii cæcos illuminarunt, paralyticos alii redintegrarunt et alii dæmones e corporibus ejecerunt, hæc omnia operatus est et Franciscus. Si aliqui ex sanctis mortuos excitaverunt, plurimos a mortuis excitavit et Franciscus: in uno tandem Francisco inveniuntur omnia, quæ virtutes omnium aliorum sanctorum coram populis claras et gloriosas exhibere. Illum propterea ut virum sanctissimum et clarissimis virtutibus præfulgentem venerati sunt summus Pontifex et Gallia rex, principes multi, prælati multi et populi multi; propter virtutes quibus præfulsit, eum venerati sunt omnes dum in hoc mundo viveret et propter easdem virtutes eum fideles omnes usque ad mundi finem venerabuntur. O virtutem vere clarissimam! O virtutem sane admirandam, qua S. Franciscus præfulsit *sine vanitate*.

2. Inanis gloria, ut ait sanctus Basilius, *est dulcis spiritualium opum spoliatrix, quæ mellis illita venena sua colorat* (in *const. Monast.* 11); hæc spoliatrix omnibus virtute præditis insidias parat, hæc est fur, qui virtutibus et meritis omnes spoliare conatur et eos præsertim, quorum virtutes splendidius emicant; iis quidem præcipue insidiatur; ideo ut

monet divus Augustinus, quo quis clarioribus virtutibus præfulget, eo solicitius vanitatis et superbiæ vitium præcaveat oportet: *vitium inanis gloriæ vel maxime cavendum est perfectis* (in Ps. 7). Nec dicat quis, se magnis et solidis pollere virtutibus, quia, ut ait sanctus Basilius, vana gloria majoribus virtutibus gravius indicit bellum, easque studiosius profligare et annihilare contendit. *Vana gloria virtutes ramis in cælum usque licet expansas adornatas prostrigare ac deturbare contendit* (Ubi sup.). O quam multi, qui virtutum thesauros coacerarant, ab hoc fure spoliati et deprædati fuere! quam multi, qui virtutibus suis usque ad cælum jam videbantur sublimati, adveniente inanis gloriæ flatu, usque ad vitiorum omnium abyssos fuere deturbati et præcipitati. Sanctus Franciscus furis illius insidias declinavit et malitiam superavit: quo enim coram hominibus majore honore dignus censebatur, eo magis se omni honore indignum profitebatur; et cum omnes eum ut Dei servum et ut virum sanctissimum venerabantur, ipse se veluti magnum peccatorem et ut hominum minimum inspiciabat et proclamabat. Unde si quis Franciscum interrogans, dixisset: *tu quis es?* mox respondit: *ego sum minimus*. Dicebat D. Paulus se apostolorum esse minimum: *ego sum minimus apostolorum*; respondisset simpliciter et absolute Franciscus *ego sum minimus* (1), quoniam non istius aut illius,

(1) Non prætereundum etiam Apostolum de se dixisse: « Mibi omnium sanctorum minimo data est gratia »: ubi nomine sanctorum, prout moris tunc erat, omnes fideles intelligit. Ceterum in Sanctorum clogiis sædulo abstinendum a comparationibus sæpe sæpius erroneis eo quod de singulis merito dicatur; non est *incentus similis illi*. Præcipue vero abstinendum a cuiuscunque sancti comparatione cum Apostolis, quibus aliquem, præter B. V., S. Josephum, et S. Jo. Baptistam, præponere non sinit Ecclesia ac temerarium dicit Doctor Angelicus, qui præterea sic docet (1, 2, 106, 4); non est expectandum quod sit aliquis status futurus in quo perfectius gratia Sp. Sancti habeatur, quam hæctenus habita fuerit et maxime ab Apostolis, qui *primus Spiritus acceperunt*, id est et tempore prius et ceteris abundantius (Gl. int. in Rom. 8).

omnium penitus hominum minimum se existimabat, et ab omnibus minimus vocari et censeri peroptabat. O magnam humilitatem! Sicut altiora ædificia validioribus agitari solent ventis, ita qui sublimiora virtutum extruunt ædificia, importunis vanæ gloriæ ventis fortius pulsari consueverunt: non enim alicui superbiendi locus inest, cum bonum aliquod peragit, quod plerique faciunt; tunc molesti vanitatis insurgunt venti, cum quis singularia, insolita et gloriosa operatur. Unde S. Basilius viros pluribus et spectatis virtutibus claros assimilat mercatoribus, qui naves multis mercibus et opibus graves mari committunt; sicut enim hi variis agitari solent ventis, ita et vitæ spiritualis mercatores, quo virtutibus et meritis magis ditescunt, eo superbiæ vento fortius cientur: *simul atque inanis gloria animadvertit mercatorem virtutum mercibus navem complexisse, procella sua ocyus excitata, in eo omni conatu operam dat, ut illam evertat et aquis pessundet* (Ubi sup.). O quam altum et sublime perfectionis ædificium construxerat S. Franciscus! o quam dives mercator erat! o quam magnis et ingentibus patientiæ, benignitatis, abstinentiæ et aliarum virtutum thesauris erat onustus! tamen ad illud nequitiam accessit inanis gloriæ ventus; non enim virtuti operam dedit, ut ab hominibus videretur et laudaretur, verum ut Deus glorificaretur; hoc unum nempe Dei gloriam quæsit: cum altum vitæ spiritualis ædificium construere suscepit, cogitavit prius de fundamento humilitatis; hæc fuit prima virtus, cui obtinenda vacavit et hæc fuit socia inseparabilis omnium aliarum virtutum, quibus incubuit; si enim jejunabat, ibi erat humilitas, qua se indignum antumabat etiam pane artissimo vesci. Si flagellis corpus suum cruciabat, ibi erat humilitas, qua se, ut reum, flagellis et ipsa morte dignum censebat. Cum patientiæ, mansuetudinis et aliarum virtutum operibus incumbere, earum individua comes erat humilitas, qua se nihil, aut parum pro Dei gloria perficere arbitrabatur. Franciscus erat maximus, et se minimum reputabat: Franciscus maxima et mirabilia pro Dei gloria operabatur, et se nihil peragere credebat. O magnam humilitatem! ergo dicamus virtutes ejus fuisse clarissimas,

absque ulla vanitate. S. Francisci virtus fuit etiam ferventissima sine inconstantia.

III PARS.

S. Francisci virtus fuit fervens sine inconstantia.

1. Tepidos et negligentis servos Deus evomit, iis maledicit, eosque gravibus suppliciis plectit; eos Deus evomit: *quia tepidus es, et nec calidus, nec frigidus, incipiam te eomere ex ore meo* (Apoc. 3); iis maledicit: *maledictus qui facit opus Domini fraudulenter* (Jer. 48): eosque duris et æternis inferni adducit suppliciis: *inutilem seruum eiecit in tenebras exteriores* (Matt. 25); propterea D. Pauli adherentes consiliis, in via virtutis non tepidi et desides, imo solliciti et ferventes esse debemus: *solicitudine non pigri, spiritu ferventes* (Rom. 12). Jusserat Deus, ignem in altari suo semper ardere: *ignis autem in altari semper ardebit* (Levit. 6): Dei autem templum sumus nos et cor nostrum est altare; quod amoris divini igne indesinenter ardere debet, ut hoc igne subflammati, magno cum spiritus fervore omnium virtutum exercitio sedulo incumbamus. In sacra Genesios historia legitur, Abrahamo Deum apparuisse, eique nasciturum filium promississe; jamvero ut sacer adnotat textus, huic Patriarchæ non summo mane, nec vespere, ast in ipso fervore diei (Gen. 8) Deus apparuit, ut detur intelligi, quomodo in via virtutis non sit tepescendum, verum sancto igne fervescere oporteat: *superno igne accensus animus non tepescat, sed ferbeat et studeat semper ardere* (S. Ambr. epist. 84 ad Demetr.). Quot tamen in virtute et perfectionis studio tepescunt, et o quam pauci in eo perseverant ferventes! pauci fervent et plerique in via virtutis sopiuntur, tepescunt et torpescunt; ut enim ait S. Hieronymus, *ferventissimi in terrenis, frigidissimi in celestibus sumus, et summam in rebus parvis exhibentes alacritatem, ad majora torpescimus* (ep. 1 ad Demetr.). Sanctus Franciscus non tepidi-

tatis et negligentia vitio laboravit; jugiter in omnium virtutum exercitio ferventissimus fuit, cujus rei præsigium datum legitur in ejus nativitate; tunc enim supra paternæ domus tectum a compluribus visæ sunt accensæ faces, cœlestem flammam et divinum indicantes ardorem, quo puer ille foret inflammatum; reique veritatem probavit eventus: nam Franciscus toto vite suæ tempore ita charitatis igne exarsit, ut omnia ex charitate fecerit et ab aliis fieri optarit. Similis extitit sanctus ille vir spiritibus cœlestibus, imo et ipsis Seraphim, qui continuo charitatis igne ardent et solo charitatis ardore ad Deum feruntur; cœlesti enim et Seraphico charitatis igne indesinenter ardebat, charitatis et nomen et flammæ ejus continue emittebat, sive oraret, sive manducaret, sive aliud quidquam ageret, omnia ex charitate operabatur et ut omnibus notum fieret quanta charitate, quantoque spiritus fervore arderet, pro suis suique Ordinis insigniis, Deo inspirante, *charitatem* habere voluit: nec aliud verbum crebrius proferre et a fratribus suis proferri studuit, quam *charitas, charitas*. In Libro Sapientia de quodam igne fit mentio, qui aliquo tempore mansuetabatur: *quodam tempore mansuetabatur ignis* (16, 18); ignis noster elementaris omni tempore respectu S. Francisci mansuetus erat et tractabilis; aliquando enim eum manibus attractabat, supra prunas aliquando nudis pedibus, veluti super rosas, incedebat; accensos carbones in manibus, veluti in caldario, nonnunquam deferrebat et nonnunquam visus est in fornacem incensam intrare et aliquandiu inamorari; quin unquam aliquod ab igne damnum, vel aliquam lesionem passus sit. Si autem hujus rei ratio inquireretur, ad laudem S. Francisci dici posset, quod de S. Laurentio dixit S. Leo, qui, inquit, prunis superpositus ab igne non cruciabatur, quia *segnior fuit ignis qui foris ussit, quam qui intus accendit* (ser. de S. Laur.). Similiter S. Franciscus ab igne quem tenebat, supra quem ambulabat et quem manibus deferrebat, non urebatur, quia igne charitatis interius exardescobat; ardorem autem externum ardore interno temperabat, ignemque igne superabat; maximo ergo æstuavit ardore Franciscus, virtutesque ejus non e corde

tepidi, verum e corde fervente et Spiritus Sanctus igne accenso manarunt. Idque mirum est, in virtutum exercitio fervidum permansisse *sine ulla inconstantia*.

2. S. Joannes Evangelista angelo, seu episcopo Ecclesie Ephesi scribens, de patientia in adversitatibus, de zelo quo adversus peccatores ardebat, ac de aliis multis eum laudat; conqueritur autem, eumque arguit, quod a prima charitate et primævo fervore desciverit: *habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti* (Apoc. 2). O quot habentur hujusmodi reprehensione digni, quia a primo vitæ spiritualis proposito et a primævo fervore declinant! in suæ conversionis principio nihil eis ferventius; quodam elapso tempore, nihil eis tepidius; in juventute fervorem magnum concipiunt et in provectâ ætate tepiditate pariunt, et quo magis proficiunt ætate eo amplius in virtutum exercitio deficiunt. Hujusmodi inconstantiam adnotavit Dionysius Cartusianus dicens: *multi sunt, qui in initio conversionis suæ in servitio Dei ferventes existunt, sed processu temporis tepescunt* (in c. 2 Apoc.). Et S. Bernardus miserum statum deplorat quorundam senum, qui juvenibus videntur tepidiores et in via salutis negligetiores: *o quam multos senes et iudices Israël turpiter vitam negligentes rex Babylonis in terra captivitatis et confusionis possidet! et quam multi juvenes spiritu ferventes Domino servientes, vim faciunt celo, totisque viribus sibi diripiunt illud!* (in Sent.). Heu! quid miseris homine, qui via perfectionis non proficit, imo deficit? quid infelicis viro, qui a prima devotione tepescit? quid vero felicis et mirabilis anima, quæ fervori novum semper addit fervorem: *felix anima, quæ per singulos dies fervorem addit fervori* (Thom. a Kempis de disciplin. claustr., 15). Felix quidem et mirabilis hac in parte fuit S. Franciscus, qui primam non reliquit charitatem, nec a primævo unquam corruit fervore, ac constanter in eo perseveravit et crevit. Ferventissimus fuit in domo paterna, dum adhuc esset puer; ferventior postmodum erasit, dum in eremo permansit; et deinceps eo factus est in virtute ferventior, quo factus est ætate provectior. Sciebat vir prudentissimus, Deum

non diligere stultos, qui ut luna mutantur: *stultus sicut luna mutatur* (Eccl. 17); non ignorabat, solos salvari constantes viros, qui usque ad mortem in virtutum exercitio perseverant: *qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit* (Matt. 10); probe etiam noverat, non dari coronam nisi vigilantibus et constantibus, qui in Dei obsequio constanter remanent: *esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ* (Apoc. 2); idcirco stultorum more, non est mutatus, non etiam, ut homo inconstans, a virtutis via aliquando defecit; in ea semper magis et magis profecit; demum in Dei servitio et primo fervore fidelis et constans stetit non solum per breve aliquod temporis spatium, verum etiam usque ad mortem; abstinentia dirissima corpus suum afflixit usque ad mortem, flagellis et ciliciis carnem suam cruciavit usque ad mortem; patientiam, benignitatem, paupertatem et omnes virtutes alacriter sectatus est usque ad mortem; brevi, altissimæ perfectionis semitam cœcurrit usque ad mortem; ut enim ait summus Pontifex in Bulla canonizationis ejus, *in pueritia, in adolescentia, juventute, senecta et decrepita ætate, inter vigiliis, labores, jejunia, abstinentias, innumerasque corporis macerationes, eundem pene vivendi modum servavit*. O magnam sancti hujus viri constantiam! Ecce sancti Francisci virtutes, quas enarrare et decantare suscepimus: *psallemus virtutes tuas*: sectatus est *virtutem austeram*, et tamen sine imprudentia: *virtutem clarissimam*, et tamen sine ulla vanitate: *virtutem tandem ferventem*, et tamen sine ulla inconstantia. Jam heu! quantum ab hoc Dei amico plerique hominum distant; ille etenim virtutis adhæsit; isti innumeris se coinquant peccatis, virtus ejus fuit *austera* sine imprudentia, et ipsi imprudenter et stulte blandis gulæ ac luxuriæ vitis se fœdant; ille virtutem sectatus est *clarissimam* sine vanitate, et ipsi vitis nefandis et notis se conspurcant, ac de iis nonnunquam superbiunt; ille amplexatus est *virtutem ferventem* sine inconstantia, illi et totis affectibus se vitis constanter dedunt et addicunt. O quantum homo ab homine differt! o quanta inter hominem hunc sanctum, et alios homines peccatores est differentia! cum

autem dispar eorum sit vita, dispar etiam eorum erit sors in die iudicii; hic enim ad vitam vocabitur æternam, et isti, terribili Christi sententia, in ignem mittentur sempiternum: *ibunt hi in supplicium æternum*. Tunc voluptuosi, qui nunc totis affectibus voluptati indulgent, Francisco austerius vixisse vellent: tunc peccatores publici, quos palam peccare non pudet, et qui de peccatis suis gloriantur, illo sancto sanctiores, et illo minime minores fuisse optarent; tunc tepidi, qui negligenter et inconstanter virtuti vacant, Francisco in via virtutis ferventiores et constantiores extitisse cuperent. Tarda hæc erit penitentia et inutilia hæc erunt desideria; itaque solenter nunc quisque peragat quod tunc fecisse vellet. Scio, hominibus carnalibus nihil dulcius esse in hoc mundo, quam laetis adesse conviviiis, illicitis ardere amoribus et prævis carnis indulgere voluptatibus; jamvero audiant D. Augustinum clamantem: *o infelix voluptas! quæ per dulcedinem transitoriam præparat amaritudinem sempiternam* (ser. 15 de temp.). Scio, iis qui terrena sapiunt, nihil esse durius, quam humilitati, patientiæ et aliarum virtutum exercitiis insistere; jamvero audiant eundem Augustinum dicentem: *felices vigiliæ, orationes, jejunia, quæ per angustias breves perducunt ad æternas paradisi delicias*. Eligite jam aut transitorias delicias, quæ ad sempiternas ducunt amaritudines, aut momentaneas virtutis pœnas, quæ ad æternas perducunt paradisi delicias. Certè si recte sapitis, relicta lata, facili et suavi vitiorum via, arctam cum S. Francisco virtutis semitam tenebitis, quæ recta vos ad paradisi gaudia in æternum possidenda deducet. *Amen.*

DE SANCTO MARCO EVANGELISTA

CONCIO UNICA.

Marcum assume et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium (2 Tim. 4, 11) (1).

Quemadmodum non omnium corporum formæ similes, ita nec omnium sanctorum eadem sunt virtutes et eadem perfectiones: alius enim alio sanctior, alius alio perfectior et alius alio majoribus virtutum dotibus et meritis illustrior esse perhibetur, ac ipsa experientia comprobatur. Inter sanctos autem qui aliis præfulserunt, non infimum, imo nec mediocre locum tenet Marcus, sancti Petri spiritualis filius, ejusque socius qui claves regni cælorum accepit: divinatorum mysteriorum concionator eximus necnon zelantissimus Ecclesiæ Christi Antistes, qui Ægyptum illustravit et in illius regionis sacro throno primus sedit. Is auditis S. Petri prædicationibus, divinaque voce invitatus, terram, quæ ipsi natalia dedit, dereliquit; propinquorum amorem propulsavit, pro nihilo fecit generis honores ac splendorem, fluxuque ac caducæ mundi facultates somnium quoddam illi visæ sunt; despecta omni cognatione, relicta omni substantia, Christi se obsequio addixit, illum solum dilexit, eique tam firmiter et fideliter adhæsit, ut ejus præco, evangelista, ac martyr fieri meruerit. Dignissimus hic

(1) Ad integritatem servandam operis Læselve, hæc S. Pauli verba relicta sunt pro textu sive epigraphe hujus sermonis, quamvis Marcus, de quo loquitur Paulus, sit Joannes cognomento Marcus consobrinus Barnabæ (Act. 12-15), non autem S. Marcus Evangelista, comes S. Petri et ab eo Alexandriae Ægypti episcopus constitutus.